

## POSTANOWIENIE

Dnia 10 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania R. K.  
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w C.  
o podleganie ubezpieczeniom społecznym,  
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń  
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 10 maja 2017 r.,  
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)  
z dnia 26 listopada 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

- I odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- II zasądza od R. K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. 240 zł (dwieście czterdzieści) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego,**
- III przyznaje radcy prawnemu Ł. R. od Skarbu Państwa - Sąd Okręgowy w K. tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonemu w postępowaniu kasacyjnym 240 zł (dwieście czterdzieści) podwyższone o stawkę podatku od towarów i usług.**

## UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 26 listopada 2015 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację ubezpieczonej R. K. od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 20 października 2014 r. w sprawie przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C. o podleganie ubezpieczeniom społecznym.

Zaskarżoną decyzją Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

stwierdził, że R. K. z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym w okresie od dnia 1 marca 2009 r. do 31 stycznia 2011 r., lecz w tym okresie podlega im dobrowolnie. Organ uznał, że nie ma podstaw do zmiany na obowiązkowe ubezpieczenia społeczne z tego powodu, że Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) żąda od ubezpieczonej zwrotu dofinansowania do opłaconych przez nią składek na ubezpieczenie.

Sąd Okręgowy w K. zauważył, że kwestią zasadniczą w sprawie pozostawało, że ubezpieczona, będąca rencistką, z dniem 5 września 1996 r. nabyła status emeryta. Doszło wówczas u ubezpieczonej do zbiegu prawa do emerytury i renty, wobec czego organ rentowy zgodnie z ustawą o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych zobowiązany był wypłacać ubezpieczonej jedno z tych świadczeń - korzystniejsze. Mimo, iż organ rentowy wypłacał ubezpieczonej od dnia 5 września 1996 r. świadczenie rentowe - jako korzystniejsze, a nie emeryturę, nie zmieniło to faktu, iż ubezpieczona od tej daty była emerytką. Uznał, że brak jest podstaw prawnych do dokonania zmiany schematu podlegania ubezpieczeniom społecznym zgodnie z twierdzeniami odwołującej. Dlatego w okresie od dnia 1 marca 2009 r. do 31 stycznia 2011 r. odwołująca podlegała dobrowolnie ubezpieczeniom społecznym.

Sąd Apelacyjny przyjął, że Sąd Okręgowy przeprowadził prawidłowe postępowanie dowodowe, nie przekraczając granicy wyznaczonej dyspozycją art. 233 § 1 k.p.c., dokonał właściwych ustaleń faktycznych oraz wywiódł z nich logiczne i znajdujące oparcie we właściwie wskazanych przepisach prawa materialnego wnioski. Nie budziły też wątpliwości Sądu Apelacyjnego trafność rozstrzygnięcia i rozważania przedstawione na jego uzasadnienie, które w całości przyjął za własne. Zauważył, że już od 1996 r. ubezpieczona nabyła prawo do emerytury, zatem prowadząc działalność gospodarczą mogła podlegać ubezpieczeniom społecznym jedynie dobrowolnie, jak stanowią o tym art. 9 ust. 4c i ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Podniósł ponadto, że w niniejszej sprawie sądy ubezpieczeń społecznych mogły kontrolować jedynie zgodność zaskarżonej decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych ze stanem faktycznym i prawnym. Poza zakresem rozstrzygnięcia pozostawało, czy i w jakim

stopniu ubezpieczona ponosi winę za pobranie z PFRON refundacji składek na ubezpieczenia społeczne.

Skargę kasacyjną oparto na naruszeniu prawa materialnego: art. 9 ust. 4c ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, a także na naruszeniu przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy: art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c.

Skarżąca wniosła o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na jej oczywistą zasadność. Wskazała, że Sąd Apelacyjny rażąco naruszył art. 233 § 1 k.p.c., gdyż dokonał ustaleń, które nie znajdowały żadnego odzwierciedlenia w materiale dowodowym zebranym w sprawie. Oparł się bowiem na dokumencie, który nie został złożony do akt sprawy - zdaniem skarżącej nie wiadomo na jakiej podstawie Sąd przyjął, że miała ona ustalone prawo do emerytury już od dnia 5 czerwca 1996 r. Nadto z pozostałych dokumentów wysnuł błędne wnioski, gdyż pominął, że według stanu na dzień 30 stycznia 2011 r. nie istniała - w obrocie prawnym - żadna decyzja ZUS ustalająca skarżącej prawo do emerytury.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Zarzut oczywistej zasadności skargi kasacyjnej jest chybiony. Ujęta w art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka ma miejsce wtedy, gdy zasadność podniesionych w niej zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym, polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał, względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). Chodzi zatem o taką sytuację, gdy nie tylko zgłoszony zarzut jest słuszny, ale także stwierdzona nieprawidłowość jest tego

rodzaju, że powoduje jaskrawą wadliwość zaskarżonego orzeczenia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, LEX nr 2057365).

Kryterium oczywistej zasadności skargi kasacyjnej wymaga oceny podstaw skargi oraz ich uzasadnienia. Świadczy to o konieczności częściowo merytorycznej kontroli skargi już na etapie przedsądu oraz wskazuje na prewencyjny charakter instytucji wstępnego badania skargi kasacyjnej (T. Ereciński, [w:] Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom III. Postępowanie rozpoznawcze, wyd. V, red. T. Ereciński, LEX). Oczywistą zasadność skargi bada się zatem w granicach wskazanych w niej zarzutów.

Przedstawiona Sądowi Najwyższemu skarga stanowi w istocie polemikę z ustaleniami faktycznymi dokonanymi przez sądy obu instancji. Wyłączenie w art. 398<sup>3</sup> § 3 k.p.c. z podstaw skargi kasacyjnej zarzutów dotyczących oceny dowodów pozbawia skarżącego możliwości powoływania się na zarzut naruszenia zasady swobodnej oceny dowodów przewidzianej w art. 233 § 1 k.p.c. Przepis art. 398<sup>3</sup> § 3 k.p.c. wprowadzie nie wskazuje *expressis verbis* konkretnych przepisów, których naruszenie, w związku z ustalaniem faktów i przeprowadzaniem oceny dowodów, nie może być przedmiotem zarzutów wypełniających drugą podstawę kasacyjną, nie ulega jednak wątpliwości, że obejmuje on art. 233 k.p.c., bowiem właśnie ten przepis określa kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2015 r., I UK 212/14, Legalis nr 1186765). Skoro w myśl art. 398<sup>3</sup> § 3 k.p.c. podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów, nie mogą one zatem przemawiać również za oczywistą zasadnością skargi. W przeciwnym razie zachodziłby dysonans między etapem przedsądu a późniejszym rozpoznaniem podstaw kasacyjnych z ograniczeniem wynikającym z tego przepisu, a także wobec związania ustaleniami stanu faktycznego, na którym oparto zaskarżony wyrok (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2014 r., II UK 20/14, Legalis nr 1385231; z dnia 6 lutego 2014 r., I PK 246/13, Legalis nr 1169331). Polemika skarżącej z oceną dowodów dokonaną przez Sąd Apelacyjny, prowadząca do zakwestionowania ustalonego przez ten sąd stanu faktyczny sprawy nie uzasadnia, w świetle art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c., przyjęcia skargi do rozpoznania.

Odnosząc się do przytoczonych przez skarżącą wyroków Sądu Najwyższego, zgodnie z którymi zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. może wyjątkowo stanowić uzasadnioną podstawę skargi kasacyjnej, podkreślić należy, że możliwość taka występuje jedynie wtedy, gdy skarżący, posługując się wyłącznie argumentami juredyicznymi, wykaże, iż sąd drugiej instancji rażąco naruszył ustanowione w wymienionym przepisie zasady oceny wiarygodności i mocy dowodów i że naruszenie to mogło mieć wpływ na wynik sprawy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2005 r., IV CK 122/05, Legalis nr 97143). W przedłożonej skardze kasacyjnej brak jest natomiast tego rodzaju argumentacji. Postawienie zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. nie może polegać na zaprezentowaniu przez skarżącego stanu faktycznego, ustalonego przez niego na podstawie własnej oceny dowodów (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 16 października 1997 r., II CKN 393/97, Legalis nr 482570; z dnia 17 kwietnia 1998 r., II CKN 704/97, OSNC 1998 nr 12, poz. 214; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2000 r., I CKN 1169/99, OSNC 2000 nr 7-8, poz. 139; z dnia 10 kwietnia 2000 r., V CKN 17/00, OSNC 2000 nr 10, poz. 189).

Warto przypomnieć, że Sąd Najwyższy nie dokonuje ponownej oceny wiarygodności i mocy zebranego materiału, lecz sprawdza prawidłowość wykorzystania przez sąd orzekający uprawnień przewidzianych w art. 233 § 1 k.p.c. Jeżeli wnioski wyprowadzone przez sąd orzekający z zebranego materiału dowodowego są logicznie poprawne i zgodne z doświadczeniem życiowym, ocena tego sądu nie narusza przepisu art. 233 § 1 k.p.c. i musi się ostać, choćby z materiału tego dawały się wysnuć również wnioski odmienne. Tylko wówczas, gdy brakuje logiki w wiązaniu wniosków z zebranymi dowodami lub gdy wnioskowanie sądu wykracza poza schematy logiki formalnej albo, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, nie uwzględnia jednoznacznych związków przyczynowo - skutkowych, przeprowadzona przez sąd orzekający ocena dowodów może być skutecznie podważona (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lipca 2002 r., IV CKN 1256/00, Legalis nr 61716; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 września 2002 r., II CKN 817/00, Legalis nr 59468).

Przepis art. 9 ust. 4c ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych wprowadzał, od stycznia 2008 r., obowiązkowe

ubezpieczenia emerytalne i rentowe, dla osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą na podstawie przepisów o działalności gospodarczej lub innych przepisów szczególnych i mających ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy - do czasu ustalenia im prawa do emerytury. Osoby, prowadzące działalność gospodarczą mające ustalone prawo do emerytury podlegają dobrowolnie ubezpieczeniu emerytalnemu i rentowym (art. 9 ust. 5 ustawy). Przepisy ustawy systemowej precyzują podleganie ubezpieczeniom obowiązkowym i dobrowolnym, regulacje te są wyczerpujące i bardzo precyzyjne.

Kluczowe dla niniejszej sprawy pozostawało rozstrzygnięcie, czy ubezpieczona posiadała w spornym okresie, to jest od dnia 1 marca 2009 r. do 31 stycznia 2011 r., ustalone prawo do emerytury. Zauważyć należy, że zgodnie z stanowiskiem przyjmowanym przez Sąd Najwyższy, przekształcenie obowiązkowego ubezpieczenia społecznego osoby prowadzącej działalność gospodarczą w ubezpieczenie dobrowolne uzasadnione jest wprowadzeniem spełnianiem warunków i uzyskaniem prawa do pobierania świadczenia w trakcie prowadzenia tej działalności, jednakże następuje nie wcześniej, niż wydanie decyzji lub wyroku potwierdzającego to prawo (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2007 r., I UK 323/06, OSNP 2008 nr 9-10, poz. 145).

Zgodnie z ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, którymi Sąd Najwyższy jest związany, skarżąca nabyła prawo do emerytury od dnia 5 września 1996 r. (na s. 9 uzasadnienia omyłkowo wskazana została data 5 czerwca 1996 r.), przy czym organ rentowy wypłacał ubezpieczonej nadal świadczenie rentowe - jako korzystniejsze. Okoliczność uzyskania prawa do emerytury przed 1 lutego 2011 r. wynikała nie tylko z decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wydanej w 1996 r., ale Sąd Apelacyjny wskazał również na pozostały materiał dowodowy wynikający z załączonych akt organu rentowego – pismo ubezpieczonej z dnia 1 kwietnia 2009 r. skierowane do ZUS (w którym stwierdziła, że od dnia 5 września 1996 r., czyli od osiągnięcia wieku emerytalnego ZUS przyznał jej emeryturę, ale wypłacał rentę jako świadczenie korzystniejsze), pisma organu rentowego z dnia 3 czerwca 2009 r. (w którym wskazał, że skarżąca jako osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą, będąca jednocześnie emerytem z II grupą inwalidzką ma prawo zgłosić się dobrowolnie do ubezpieczeń

społecznych).

Zauważyć należy, że nawet przyznanie przez organ rentowy emerytury z urzędu, zamiast pobieranej dotychczas renty z tytułu niezdolności do pracy na podstawie omawianego przepisu, nie niweczy możliwości dokonania wyboru przez ubezpieczonego wypłaty jednego z tych świadczeń zgodnie z art. 95 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 21 kwietnia 2010 r., III AUa 3482/09, LexPolonica nr 2470462). Wybór renty z tytułu niezdolności do pracy nie oznacza jednakże, że ubezpieczony nie będzie miał od tej chwili ustalonego prawa do emerytury. Stosowanie art. 9 ust. 5 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych nie jest uzależnione od faktu pobierania emerytury, ale przepis ten odwołuje się wyłącznie do ustalenia prawa do takiego świadczenia. (wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 26 września 2013 r., III AUa 572/13, Legalis nr 741368).

Sumą przedstawionych rozważań jest konkluzja o nie wystąpieniu przesłanki z art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c. Analiza akt i środka zaskarżenia nie upoważnia również do twierdzenia, że w sprawie występuje istotnie zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie czy doszło do nieważności postępowania.

Nie znajdując podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, na podstawie art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji. O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie reguły z art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz art. 99 k.p.c. w związku z art. 398<sup>21</sup> k.p.c. O kosztach pomocy prawnej udzielonej z urzędu rozstrzygnięto na podstawie § 15 ust. 2 w związku z § 16 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U. poz. 1805).